

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2012. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Daha fazla bilgi için, bu belgenin sonunda bulunan yazarın telif hakkı ile ilgili kısmı okuyabilirsiniz.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Dickson/Birleşik Krallık – 44362/04

Karar 4.12.2007 [BD]

Madde 8

Madde 8–1

Aile hayatına saygı

Özel hayata saygı

Bir mahkûmun çocuk sahibi olabilmek amacıyla yaptığı suni döllenme talebinin reddi: *İhlal*

Olaylar: Başvurucular, cezaevinde bulundukları sırada, mahkûmlar için oluşturulmuş bir sosyal iletişim ağı sayesinde tanışan bir çifttir. Ölüme mahkûm edilmiş olan koca en erken 2009 yılında serbest kalabilir. Çocuğu yoktur. Cezasını çekmiş olan karısı ise başka ilişkilerden meydana gelmiş üç çocuğa sahiptir. Ortak bir çocuğa sahip olmayı dileyen çift, suni döllenme yoluna başvurmayı talep etmişlerdir. Çift, birinci başvurunun en erken serbest bırakılabileceği tarih (2009) ve ikinci başvurunun yaşı (1958 doğumlu) dikkate alındığında başka seçeneklerinin olmadığını belirtmişlerdir. Bakan, genel politikaları gereği, mahkûmların suni döllenme taleplerini sadece “istisnai durumlarda” kabul ettiklerini belirterek bu taleplerini reddetmiştir. Bu ret kararı şu gerekçeye dayanıyordu: Başvurucuların ilişkileri, hiçbir zaman, günlük yaşantının normal çerçevesiyle örtüşmedi; doğacak çocuğun içinde bulunacağı çevre maddi ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için yetersizdir; anne ve doğacak çocuk sadece sınırlı bir desteğe sahip olacaktır; doğacak çocuk çocukluk yıllarının önemli bir kısmını babasız geçirecektir. Bakan, ayrıca birinci başvurunun cezaevindeyken suni döllenme yoluyla çocuk sahibi olması durumunda, toplumun, haklı olarak, başvurunun cezasının bastırma ve caydırma özelliklerini yitirmesi kaygısı taşıyabileceğini belirtmiştir. Başvurucular, karara karşı, istinaf yoluna başvurmuşlarsa da bir sonuç elde edememişlerdir.

Hukuk: Suni döllenme talebinin reddi, başvurucuların özel ve aile hayatlarını ilgilendirdiğinden ve bu kavramlar kan bağına dayalı soy bağı kurulması kararına saygı hakkını da kapsadığından, 8. madde başvurucuların şikâyetlerine uygulanabilir. Tutuklu insanlar AİHS tarafından garanti altına alınan haklardan yararlanırlar, öyle ki bu haklara yönelik her türlü kısıtlama gerekçelendirilmelidir. Bu gerekçe, özellikle tutukluluğun gerekli ve kaçınılmaz sonuçlarından veya kısıtlama ile söz konusu tutuklunun durumu arasındaki yeterli bir bağdan doğabilir. Ancak, sadece kamuoyunun rahatsız olabileceği üzerine kurulu

tezlerden oluşmamalıdır. Bu olaydaki esas soru, kamu yararı ile kişisel yararlar arasında adil bir denge kurulup kurulmadığıdır.

(a) *Olaydaki menfaatler* – Başvurucuların menfaatiyle ilgili olarak, ulusal yargı organları, kocanın olası serbest bırakılma tarihi ve karısının yaşı dikkate alındığında suni döllemenin, ilgililerin birlikte çocuk sahibi olabilmeleri için, yegâne gerçekçi umut olduğunu kabul etmişlerdir. Konunun başvurucular için hayati öneme haiz olduğu tartışmasızdır. Hükümet bu politikası için üç gerekçe ileri sürmektedir: Çocuk sahibi olma olasılığının kaybı kaçınılmaz olarak tutukluluktan kaynaklanmaktadır; ağır suçlardan mahkûm olmuş olanlara çocuk yapma izni verilmek suretiyle cezanın bastırma ve caydırma özelliği ortadan kaldırılırsa toplumun cezaevi sistemine olan güveni bundan zarar görür; babanın uzun bir süre hazır bulunmaması doğabilecek çocuk ve toplumun geneli üzerinde olumsuz bir etki yaratabilir. Birinci noktaya ilgili olarak, çocuk yapma olanağının bulunmaması tutukluluğun bir sonucu olsa da bu, tutukluluğun kaçınılmaz bir sonucu değildir, çünkü hiç kimse suni dölleme talebinin kabulünün güvenlik konusunda ya da idari veya mali açıdan devlete önemli bir yük yüklediğini iddia etmemektedir. Toplumun cezaevi sistemine olan güveni konusuna gelince, cezalandırmanın tutukluluğun amaçlarından biri olduğunu kabul etmekle birlikte, AİHM Avrupa’da ceza politikalarının geliştiğinin ve tutukluluğun topluma yeniden kazandırma amacının – özellikle uzun bir hapis cezasının sonlarına doğru – giderek daha çok önem kazandığının altını çizerek. Son olarak, devletin çocukların etkili bir şekilde korunmasını garantiye alma pozitif sorumluluğu varsa da, bu sorumluluk başvurucularla aynı şartları taşıyan ebeveynlerin çocuk sahibi olmalarını engelleyecek bir düzeyde değildir. Kaldı ki, bu olayda ikinci başvuru tutuklu olmadığından kocası salıverilene kadar doğabilecek olası bir çocuğa bakabilecek durumdaydı.

(b) *Çatışan menfaatlerin dengelenmesi ve takdir payı* – Burada söz konusu olan, sözleşmecî devletlerin geniş bir takdir payına sahip oldukları bir alandır; her ne kadar AİHM Avrupa’nın birçok ülkesinde eş ziyaretini düzenleme konusunda görülen gelişmeleri tasvip ettiğini belirtmiş olsa da, AİHS’yi sözleşmecî devletleri bu tür ziyaretlere izin vermeye zorlayacak şekilde yorumlamamıştır. Ne var ki bu şekilde oluşturulmuş bir politika mevcut kamu menfaatleri ile şahsi çıkarların gerçek anlamda dengelenmesini somut bir şekilde dışlamakta ve AİHS tarafından öngörülen kısıtlamanın orantılı olması şartını değerlendirmeyi engellemektedir. Özellikle, başvurucular suni dölleme taleplerini sunduklarında, onlardan durumlarının “istisnai bir özellik” gösterdiğini kanıtlamaları istenmiş, bu da kanıt konusunda başvurucular üzerinde çok aşırı bir yük yüklemiştir, çünkü başvurucular hem suni dölleme olmadan hiçbir şekilde çocuk yapamayacaklarını hem de içinde bulundukları koşulların diğer ölçülere göre de “istisnai” olduğunu göstermek zorunda kalmışlardır. Dolayısıyla, bu politika çıtayı o kadar yükseğe koymuştur ki bakanlık ve ulusal mahkemelerin mevcut menfaatler arasında bir denge kurmasını ve her türlü orantılılık incelemesini imkânsızlaştırmıştır. Bunun dışında, hiçbir şey bu politikanın oluşturulması sırasında menfaatlerin dengelenmeye çalışıldığını veya kısıtlamanın orantılılığı değerlendirilmesi yapıldığını göstermemektedir. Bu politikadan etkilenen insanların azlığı bir şey değiştirmez. Sonuç olarak, mevcut kamu ve şahsi menfaatler arasında adil bir dengenin kurulmadığı ve böyle bir değerlendirmenin yokluğunun kabul edilebilir her türlü takdir payını aştığına karar vermek gerekmektedir.

Sonuç: İhlal (Beşe karşı on iki oyla).

Madde 41 – İki başvurucaya manevi zararları için toplam 5 000 EUR.

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2012.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin resmi dilleri Fransızca ve İngilizce'dir. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır ve Mahkeme, kalitesi konusunda herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının veritabanı olan HUDOC üzerinden (<http://hudoc.echr.coe.int>) veya HUDOC'un bildirdiği başka veritabanları üzerinden yüklenebilir. Davanın isminin tamamen yazılması, yukarıdaki telif hakkıyla ilgili ifadelerin kullanılması ve insan haklarına destek Fonu'na referans yapılması şartıyla ticari olmayan amaçlarla kullanılabilir. Bu çevirinin tamamını veya bir kısmını ticari amaçlarla kullanmak isteyen herkesin, bu durumu belirtilen adrese bildirmesi rica olunur: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Tout personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.